

Vad är en kompetent språkbrukare?

Om uppfattningar om språklig kompetens och levda erfarenheter
av språk

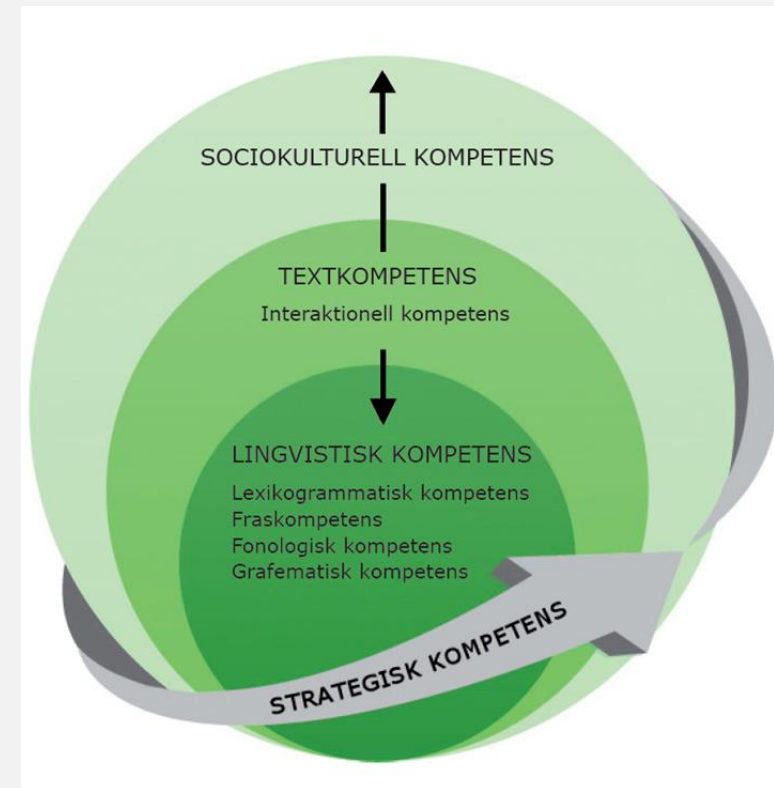
Maria Rydell

Symposium i svenska som andraspråk 2018

Språklig kompetens i sfi:s styrdokument och teoretiska ramverk till nationella prov

Kursplanen för sfi (SKOLFS 2017:91)

- Kommunikativ språkförmåga och ett funktionellt andraspråk
- Exempel kurs D muntlig interaktion:
Eleven kan, med viss anpassning till syfte och samtalspartner, kommunicera i både informella och mer formella situationer i vardags-, samhälls-, studie- och arbetsliv.

Modell för kommunikativ språkförmåga

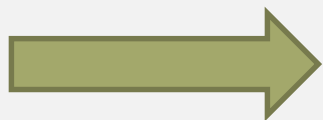
[Ahlgren et al. 2016](#) fritt efter [Celce-Murcia 2007](#)

Bakgrund

Två traditionella ben inom andraspråksforskningen

Kognitivt inriktade studier

Användningsinriktade studier

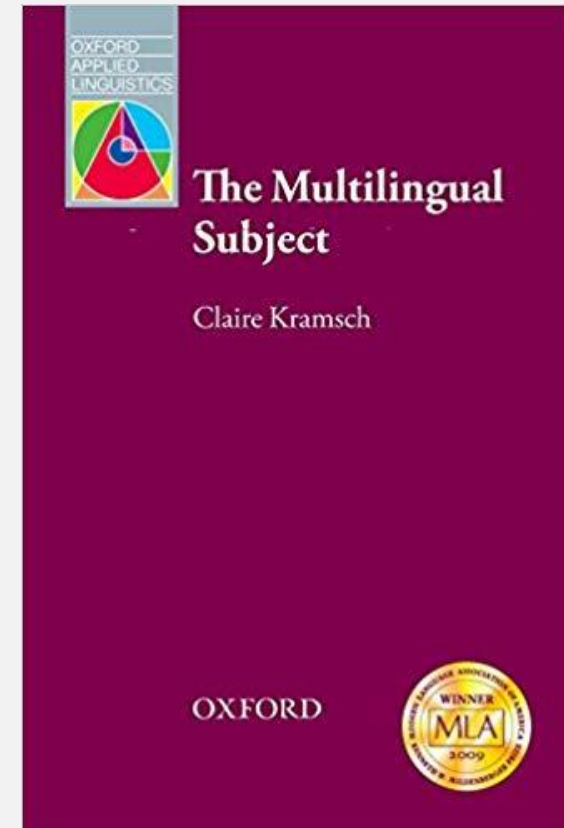

Ett tredje perspektiv: Levda erfarenheter av språk –
fokus på subjektiva erfarenheter

Varför intressant?

Language for [learners...] is not just an unmotivated formal construct but a lived emodied reality (Claire Kramersch 2009:4)

*Jag vill vara perfekt på svenska för att känna
att jag finns på riktigt
Assia (3 år i Sverige)*

Upplägg idag: Sfi-deltagares uppfattningar om språklig kompetens och levda erfarenheter av språk

- Presentation av studien *Being 'a competent language user in a World of Others: Adult migrants' perceptions and constructions of communicative competence* (2018)
- Att använda metapragmatiska diskussioner (prat om språk) i undervisningen

Levda erfarenheter av språk (Spracherleben – the lived experience of language)

- Inspirerat av Merleau-Pontys fenomenologi – våra erfarenheter som grund för hur vi uppfattar världen
- Vår uppfattning utgår från vår kropp – vi är både subjekt och objekt samtidigt
- Enligt Brigitta Busch innefattar vår språkliga repertoar mer än de olika språk och register vi behärskar – det inkluderar även våra språkliga erfarenheter och känslor kopplade till språk

Brigitta Busch

Maurice Merleau-Ponty
1908-1961

Särskilt relevant i relation till migrationserfarenheter

- Migration leder ofta till en omvärdering av ens olika kapital (socialt, ekonomiskt, kulturellt, språkligt) – omvärdering av ens sociala position
- Vuxna behöver omgående delta i en mängd olika arenor och är vana att kunna göra så, tex kontakt med myndigheter, arbete, i egenskap av att vara förälder
- Vuxnas språkinlärning drivs av önskan av att få "sin röst" tillbaka – starka förhoppningar kopplade till språkinlärning

Sfi-deltagares uppfattningar om språklig kompetens

Sfi-studernade kurs D eller nyligen avslutad kurs D. Gruppintervjuer som fångar individuella och gemensamma erfarenheter.

6 fokusgrupper, 2 skolor, 31 deltagare. Tid i Sverige: 1-20 år, bakgrund i olika studievägar

- Vad är det man kan när man kan ett språk?
- Hur vet man att man kan ett språk bra?
- Hur bra tycker ni att ni är på svenska?

Framträdande teman – hur är man en kompetent språkbrukare?

- Klara sig själv i möte med andra
- Kunna hjälpa andra språkligt tex översättning
- Utifrån ”språkliga etiketter”: *bra uttal, perfekt svenska, grammatik...*
- Kompetens i andras ögon och öron: betydelsen av bedömningar
- Kompetens som en känsla, t.ex. känna självförtroende

Ett relationellt fenomen som skapas i relation till andra

➤ **Deltagarnas uppfattning om språklig kompetens grundade sig i kommunikativa erfarenheter**

Levda erfarenheter av språk blir en del av vårt språkliga minne och en del av vår språkliga repertoar antingen eftersom erfarenheterna representerar ett speicellt tillfälle kopplat till en stark känslomässig upplevelse eller för att det är en återkommande händelse (Busch 2017:343, min översättning).

Fokus på hur deltagarna tolkade dessa händelser – inte "objektiva sanningar"

Klara sig själv – i möte med andra

- 1 Maria: när man är bra på svenska vad är det man kan när man kan ett språk bra?
- 2 Fardosa: om du till exempel behöver göra en sak eller
- 3 gå myndigheter till exempel skatteverket eller arbetsförmedling
- 4 du prata direkt till exempel din handläggare eller annan person
- 5 bra för dig därför att du klarar dig själv
- 6 du vill inte tolk eller andra person hjälper dig

Jmf Carlson
2002 – en
holistisk syn på
språklig
kompetens

Myndighets-
kontakter

Fardosa, 4 år i Sverige

Misstro gentemot tolkar

Assia: jag måste lära mej språk
du vill inte behöva nån annan förstår du?
till tolk vad säger du? vad säger du?
kanske den här tolken inte säger sanningen som jag säger förstår du?
så jag tycker språket är viktigt

Kunna hjälpa andra

1 Amina: [det] blir lättare att man kan hjälpa
2 nyankommande människor som kom i Sverige
3 du kan bli tolk [som] ska hjälp till
4 till vad heter exempel läkare och den här personen
5 det många saker det blir lätt att man kan göra
6 om du kan prata perfekt svenska
7 exempel om du träffa läkare
8 du behöver inte att man säger 'vad säger du?'
9 eller jag behöver boka tid till tolk
10 du kan klara själv för att du är duktig att förstå

Amina, somalisktalande,
8 år i Sverige

En flerspråkig kompetens

Att göra sig
förstådd och förstå

”Språkliga etiketter”

Vanligt förekommande: *bra uttal, perfekt svenska, grammatik, kunna många ord*

Felicia: jag tror att vi studerar sfi för att kunna bygga rätt grammatik och prata med svenskar
och veta hur man kan hantera situationen

Nadifo: när de hör att du pratar svenska inte så bra
till exempel du använder presens inte dåtid
de säger ”åh”

Grammatik och språklig korrekthet – en symboliskt viktig markör som används för att särskilja dem som ännu ej kompetenta svensktalare

Även
traditionella
lingvistiska
kategorier har
en relationell
och social
aspekt

I andras ögon och öron: språkliga bedömningars roll

Khadra,
somalisktalande,
5 år i Sverige

Khadra: ibland du kan prata och läraren säger
'du är duktig och du kan prata bra'
och du känner att du kan

Språkliga
bedömningar:
potential och
begränsningar

Khadra: läraren hon ska prata bara dåliga saker du är
du ska inte bli självförtroende
och du kan inte prata så bra
du inte nöjd men du ska bli tyst

Språkliga
bedömningar
påverkar ens
självbild

I andras ögon och öron: språkliga bedömningars roll

Maria: hur bra tycker ni att ni är på svenska?

Assia: ah för mej jag kan inte bedöma mig själv
det måste till exempel [vara] nån annan som kan
bedöma mig förstår du?
jag försöker lära mig så mycket jag kan
och jag utvecklar mig så mycket jag kan
men jag kan inte säga jag är hundra procent på
svenska
jag kan förstå mycket på det här sättet och
jag kan inte förstå mycket förstår du?
eftersom språket har inte gränsen

Svårt att
generalisera ens
kompetens- inte
ett "fast objekt"

Försöker lära
sig och
utvecklas så
mycket som
hon kan
- men för att
känna sig som
en kompetent
språkbrukare
behövs andras
bedömningar

Språklig övervakning: införliva andras tänkta omdömen

- 1 Beyan: kontakta andra [personer
- 2 Amina: [kontakta andra
- 3 Fardosa: ja
- 4 Beyan: det är [viktigt
- 5 Amina: [viktigt ja
- 6 Beyan: men förut jag pratade inte men jag förstår
- 7 jag ska säg- jag pratade med inne själv
- 8 nej nej kanske jag säger en fel
- 9 dom kan (°gråta°)
- 10 Fardosa: skratta
- 11 Beyan: men jag tyst
- 12 jag ville säga men <nej nej>

Byta perspektiv:
se sig själv som
objekt och subjekt
samtidigt
-sårbarhet

Kan liknas vid en
känsla av
skam/känna sig
obekväm – grundar
sig på en känsla av
att bryta mot en
norm eller ett ideal
– kan leda till
tystnad

Språklig övervakning och självcensur

Mariam: förut jag känns inte bra

 därför att jag gick "kanske jag pratar fel"

 vad ska jag göra?

 nej

 jag prata bara tigrinja

Mariam, 6 år i Sverige

Språklig övervakning –
leder till att man tystnar
eller väljer att inte prata
svenska

Språklig kompetens som en känsla

Beskrivningar av att inte uppfatta sig som eller bli sedd som en kompetent språkbrukare var kopplade till olika känslor: rädsla för att förlora kontroll, misstro gentemot tolkar, rädsla för att låta fel och vad det kan leda till, känna sig blyg/skämmas

Känna självförtroende utmärkande för vad det innebär att vara en kompetent språkbrukare.

- En bredare bild än den funktionella språksynen ("känna att jag finns på riktigt")

1 Khadra: jag tror det viktigt självförtroende
2 kanske om du kan inte svenska
3 du kan prata fel svenska men du är självförtroende

4 du säger fel men nästa du ska bli rätt

5 Nadifo: men här i samhället

6 eller din granne eller personen som du pratar med dom

7 dom inte **ge** bra [kommentar] '↑aa:: du är bra prata svenska'

8 nej dom säger '↑**va?** jag förstår ingen du **pratar**'

9 Khadra: nästan du ska bli rädd

10 Nadifo: **va?** när du går in affären och säger [...]

11 [det] är inte clear för dom

12 dom säger 'ne::j jag förstår inte'

13 och sen du stängt alltid hjärnan är stängt

14 [...] dom säger 'igen kan du säga kan du förklara?'

15 'ne::j jag förstår ingen vad du säger'

Självförtroende –
inte bara kopplat till
att prata korrekt

Inte bara vad som sägs
utan även det som inte sägs

Att inte bli förstådd

Vad visar min studie?

- Att känna sig – eller inte bli sedd som en – ”kompetent språkbrukare” är en viktig del av ens språkliga repertoar.
- Att vara ”en kompetent språkbrukare” var en åtråvärd position men skapar även sårbarhet då man inte kan leva upp till idealbilden.
- Det relationella perspektivet framträdande, t.ex. i synen på Det på bedömningars roll (någon annan måste bedöma mig) + hur deltagarna införlivade andras röster och omdömen i sina utsagor

Rapporterat tal (reported speech)

Hon sa... jag sa... Vanligt i samtal och intervjuer

Kan kopplas till konstruktioner av ansvar, moral och agens (De Fina and Georgakopoulou 2012, Duranti 2015)

Inte en "objektiv sanning om vad som sagts" utan visar på hur ett yttrande mottas (Vološinov 1973)

I mitt material: vanligare med andre-rapporterat tal (*han/hon sa...*) än självrapporterat (dvs *jag sa*). Andras utsagor påverkar, viss begränsad agens för att bli en kompetent språkbrukare – beroende av andra

Samtidigt...

Veckans nyord: språkplikt

2018-04-30

[G+](#) [Tweeta](#) [Gilla 12](#)

0 kommentarer

[Utskriftsversion](#)

Språkpolitik ser ut att bli en het fråga i årets valrörelse. Ett av de senaste utspelen gäller införande av *språkplikt*.

En lång rad politiker från vänster till höger har inför höstens riksdagsval betonat vikten av att personer som kommer till Sverige lär sig svenska.

Ur Språktidningen 30/4-
2018

Inför språkkrav

Reglerna behöver stramas upp om medborgarskapet ska bidra till målet om större
sambandskraft. En god utbildningsplikt är det största värdet som Moderaterna pr...

Expressens ledare 16/1 2018

Utbildningsplikt för nyanlända

Enligt den migrationsöverenskommelse som slöts 2015 mellan
regeringen och Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och

Regeringskansliet 27/6 2017

Valaffisch
2018

Om "bra" svenska

Prat om språkkunskaper påverkar vi positionerar oss och blir positionerade i världen (Busch 2017)

Med sin klang av både förnuft och vetenskap återupprättar kraven på det "korrekta" språket en efterlängtd ordning i ett invandrarsverige som konfronteras med omvälvande förändringar i både befolkningsstruktur och ideologi (Sjögren, 1996, s. 35).

Ju mer det talas om språkets betydelse, desto känsligare för språkliga fel blir de som lyssnar (Sjögren, 1996, s.36).

Att vara bra på svenska – ideologiskt laddat

Det är ofta i relation till negativa erfarenheter av att inte bli sedd som en kompetent språkbrukare som språkliga resurser och hur vi värderar dem aktualiseras (Busch 2017)

- Kan dess bearbetas i undervisningen?

Om att använda metapragmatiska diskussioner

- Metapragmatik: prat om språk och om språklig användning
- Pedagogiska poänger:
 - Synliggöra motivation, kommunikativa erfarenheter och förväntningar
 - Kan synliggöra eventuella glapp mellan vad sfi-deltagarna tycker är viktigt att lära sig och vad som lyfts fram i kursplanen
 - Hitta individuella strategier utifrån de svårigheter som lyfts fram

Svårighet med att befästa ord

Faysal: om man sitter hela tiden sfi
varje dag tjugo ord eller femtio ord
om eleverna använder inte
glömmer bort
lära nya ord och glömma bort gamla ord

Splittrad utbildning – många aktörer – svårt att få överblick och hjälpa andra i ens närhet

Khadra: bara papper mycket papper

olika papper

Omar: inte bra papper

[...]

behöver en bok för hela sfi [...] jag kan förklara för min kompis

och sen han förklara till andra

Khadra: jag kan hjälpa min vän men jag vet inte vad hända på din lektion

Omar: kanske kommer nyhet kanske kommer andra länder olika information

Dalia: I think SFI can be like more better

/.../ if we have like our own books

like you see we never have books

we just have like papers everyday paper paper paper like just in one month we can have like five hundred papers /.../ of course we can have a paper

after I'm finished I'm gonna throw it cause I don't need so many papers

but like if we have a book and we have like chapters and lessons it should be more better

you can learn at home and you can revise what you learn and everything

so it would be more cool and easy to learn than papers

like today we're taking this kind of lesson tomorrow another thing

it's confusing

Sfi: förhoppningar och förväntningar för ett framtida bättre liv

Varför läser du sfi?

Jag måste lära svenska snabbt för att få ett jobb och kunna hjälpa mina barn

Omar (från Syrien, 1 år i Sverige)

En utmaning för sfi att leva upp till– att diskutera språkinlärning och språkanvändning är också ett sätt att hantera förväntningarna

Alla deltagarna sade att de ville lära sig svenska. Men vad händer när det tar tid eller man inte kommer till önskad nivå?

Vi arbetar för en sfi-utbildning med kvalitet och långsiktighet – språkinlärning ett långsiktigt projekt.

Språklig mångfald och differentiella språkliga repertoarer är en realitet.

The capacity to live with difference is, in my view, the coming question of the 21st century. – Stuart Hall

Tack!

maria.rydell@su.se

Referenser

Ahlgren, K., I. Lindberg, M. Olofsson & M. Rydell. N.d. *Teoretisk modell för bedömning av vuxnas andraspråksutveckling med fokus på kommunikation i vardags-, samhälls- och arbetsliv*. Stockholm: Institutionen för språkdidaktik, Stockholms universitet.

Busch, B. 2017. Expanding the Notion of the Linguistic Repertoire: On the Concept of *Spracherleben* – The Lived Experience of

Language. I: *Applied Linguistics* 38(3):340-358.

De Fina, A. & Georgakopoulou, A. 2012. *Analyzing Narrative. Discourses and Sociolinguistic Perspectives*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press.

Duranti, A. 2015. *The Anthropology of Intentions. Language in a World of Others*. Cambridge, U.K.: Cambridge University Press.

Kramsch, C.. 2009. *The Multilingual Subject*. Oxford, U.K.: Oxford University Press.

Rydell, M. 2018. Being 'a competent language user' in a world of Others – Adult migrants' perceptions and constructions of communicative competence. I: *Linguistics and Education* 45. S. 101-109.

Sjögren, A. 1996. Språket, nykomlingens nyckel till samhället men också en svensk försvarsmekanism. I: *En "bra" svenska? Om språk, kultur och makt*. Red. Annick Sjögren, Ann Runfors och Ingrid Ramberg. Tumba: Mångkulturellt centrum.

SKOLFS 2017:91. Skolverket. Kursplan i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

Vološinov. V.N. (1973[1929]). *Marxism and the Philosophy of Language*. Translated by L. Matejka and I.R. Titunik. Cambridge, MA: Harvard University Press.